

BRANKO ŠTANGL
medicinec

Nekaj podatkov o partizanski bolnišnici Š. Stol oddelek II na Jelovici

Sanitetni oddelek 9. korpusa je sklepal o gradnji konspirativne bolnišnice na Jelovici v bližini doline Save v začetku maja meseca 1944. Štab korpusa je namreč predvideval večje ofenzivne akcije na komunikacije v Savski dolini, ki naj bi se pričele v drugi polovici leta. Bodoča konspirativna postojanka naj bi brigadam prihranila transport dela ranjencev prek Jelovice v bolnišnice v Selški dolini in na Primorskem. Tedanji sanitetni referent 9. korpusa dr. Viktor Volčjak je odločil, naj se bodoča postojanka strokovno in organizacijsko poveže z že obstoječo bolnišnico nad vasjo Podlonk v skupno enoto Š. Stol, ki bi tako imela dva oddelka: glavno postojanko Š. Stol I nad Selško dolino in postojanko II nad Savsko dolino.

Prvi glavni oddelek postojanke Š. Stol je vodil stalni zdravnik, drugi oddelek nad Savsko dolino pa medicinec. Zdravnik glavne postojanke Š. Stol je opravljal občasne zdravniške preglede na oddelku II. Obe enoti Š. Stol sta imeli ves čas stalno kurirsko zvezo.

Osebe za gradnjo oddelka Š. Stol II je iz brigad in terenskih enot zbral medicinec Branko Štangel. To so bili večinoma domačini iz bližnjih vasi pod Jelovico, ki so dobro poznali te gozdne predele. Vodstvo gradnje konspirativne postojanke je prevzel ing. Tine Valentinčič, ki ga je sanitetni oddelek glavnega štaba Slovenije poslal v 9. korpus kot strokovnjaka za tovrstne gradnje.

Prostor za gradnjo konspirativne postojanke je bil izbran v bližini Ribniške planine (oddaljen od nje okrog 3/4 ure hoda). Oddelek je ležal približno v sredini med Ribniško in Selško planino ter Babjim zobom.

Postojanka je imela tri objekte: v največjem je bilo 20 ležišč za ranjence, v drugi manjši baraki je bila kuhinja in ležišča za osebe, tretja najmanjša je bila za previjanje in za sanitetni material. V tej baraki je bila operacijska miza in eno ležišče. Barake so bile grajene iz brun, prekrite pa z lubjem. Vsa notranja oprema je bila narejena iz desk.

20 minut od teh treh objektov sta bili zgrajeni še dve rezervni baraki, ki bi jih lahko uporabljali v primeru, če bi morali postojanko izprazniti zaradi izdaje. Poleg teh je bil v neposredni bližini oddelka pripravljen skrit podzemni bunker, ki naj bi služil za reševanje »nepokretnih«¹ ranjencev v nujnih primerih.

Na oddelku je bilo zaposlenih 10 tovarišev in ena tovarišica. Z izjemo treh so bili vsi domačini iz bližnjih vasi na obronkih Jelovice in iz Radovljice. Od osebja oddelka je padel obveščevalec Ivan Ažman; prišel je v belogardistično zasedo marca meseca 1945 nad vasjo Vošče, ko se je vračal z veze s terenskimi aktivisti.

Bolnišnica je začela z delom v juliju ali v začetku avgusta 1944. Na oddelku so se v glavnem zdravili tovariši, ki so bili ranjeni na ozemlju Jelovice, od Bleda pa do Jamnika. Pozimi leta 1945, verjetno v februarju, je prišlo na zdravljenje 8 ranjencev iz enega od oddelkov SVPB »Franje«. Na oddelku se je zdrževalo 15–20 ranjencev in bolnikov (akutni revmatizem, zmrzline, pljučnice itd.).

Preskrba postojanke s sanitetnim materialom in hrano je bila več kot optimalna. Zdravila in zavojni material sta redno pošiljali lekarni iz Radovljice in Bleda. Med drugimi zdravili so bili na razpolago tudi prvi kemoterapevtiki (prontosil). Hrano so preskrbovali terenski odbori OF v bližnjih vaseh Lancovo, Selca, Vošče, Brda, Bodešče, Ribno in Bled. Edina težava je bila oskrba postojanke z vodo, ki jo je bilo treba nositi od 15 minut oddaljenega studenca. Deloma se je uporabljala kapnica in sneg.

Oddelek ni bil odkrit do konca vojne. V prvi polovici maja 1945. leta so bili ranjenci prepeljani na Bled v hotel Toplice, v katerem se je tedaj formirala nova bolnišnica. Ob koncu vojne je osebje postojanke izročilo arhiv oddelka, zaloge hrane in sanitetnega materiala na novo ustanovljeni bolnišnici na Bledu.

Že dve leti po koncu vojne ni bilo več bolnišničnih barak, ker so domačini bruna in deske porabili za popravilo in gradnjo koč na Ribniški in Selški planini. Prav tako so domačini raznesli ves ostali inventar, ki ga osebje ni prepeljalo na Bled. Na razpolago je le nekaj skromnih fotografskih posnetkov, na katerih je videti pročelje barak in del osebja bolniškega oddelka.

Od osebja so po koncu vojne umrli še štirje tovariši, tako da jih je od skupnega števila enajst sedaj živih še šest.

ŠTAB

IX. KORPUSA NOV IN POJ

Sanitetni odsek

Položaj, 4. 9. 1944.

Št. 377

GLAVNI ŠTAB NOV IN PO SLOVENIJE¹

Sanitetni oddelek

Poročilo o delu v postojankah na teritoriju IX. korpusa²

Blok SVPB »Franja«³ deluje z vsemi oddelki, in sicer A, B, C, D in Pokljuka 10. Se severneje od Pokljuke 10 so dograjene zgradbe za 45 pacientov, ki pa še niso opremljene. Sanitetni ekonomat je že poslal tovariše, ki bodo to tekom 10 dni izvršili. Tja je postavljen tudi nov ekonom. Moje mnenje je, da se na tem sektorju osnuje nova uprava, ker je razdalja iz B, kjer se nahaja uprava »Franje«⁴ prevelika in teh postojank ni možno upravljati. Pod to upravo bi spadala Pokljuka 10, novo zgrajena »Stol«⁵ in ambulanta A in C, ki jo dosedaj upravlja Gorenjski odred. Takšni so bili tudi nameni dr. Viktor Volčjaka. To bomo začasno tudi ukrenili, dokler ne dobimo od vas novih navodil. Za v. d. upravnika bomo imenovali tov. dr. Cicarelija, za njegovega pomočnika pa medicina tov. Braneta Štangla-Petra, ki je sodeloval pri gradnji »Stola«⁶ in so mu razmere na vsem tem sektorju dobro poznane. Osebe bomo dobili iz raznih oddelkov, ker je tam tega preveč in je potrebna izmenjava. Nujno se čuti potreba, po-

¹ Izvirnik v arhivu IZDG, fasc. 357/II

² Prepisano le poglavje o SVPB »Franja«

*Partizanska
bolnišnica
»Franja«*

23. 12. 1943 – 5. 5. 1945

*Mestni muzej Idrija
Idrija 1983*